

Inclusió i persistència acadèmica en joves immigrants

Ruth Vilà i Baños

Presentació

Els darrers informes de la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya xifren que un de quatre joves catalans és nascut fora de Catalunya i que un de cada tres joves nascut a Catalunya és fill de pare o mare immigrants.

La doble condició de joves i d'immigrants fa necessari posar en relació l'etapa evolutiva de la joventut amb la immigració per així entendre millor els processos d'inclusió d'aquests joves. Cal distingir aquells que han participat de la decisió migratòria i que, per tant, són joves immigrants amb un projecte migratori propi, d'aquells que es veuen immersos en un procés involuntari liderat per les seves famílies. Entre aquests darrers, també tenen peculiaritats pròpies aquells joves nascuts a Catalunya fills d'immigrants d'aquells que han arribat a Catalunya en la seva infància i, finalment, aquells joves fills i filles d'immigrants arribats a Catalunya després de la infància. La seva realitat és força diferent, així com la forma de viure el procés d'inclusió a Catalunya.

Aquesta joventut estrangera, així com els fills i les filles d'una família immigrada, tenen majors dificultats en la seva integració i èxit acadèmic. Un dels elements més qüestionats és el paper que juga la llengua catalana en els processos d'integració d'aquests joves. Entre altres elements, la seva continuïtat a l'escola catalana es fa més complexa i, en força ocasions, promou episodis de discontinuïtat acadèmica o abandonaments. Tot i així, un conjunt de joves d'origen estranger emergeixen persistint acadèmicament, fins i tot, del col·lectiu marroquí, el grup migrant més nombrós, amb més temps d'assentament a Catalunya i amb menor continuïtat educativa en l'ensenyament postobligatori, en comparació amb altres nacionalitats.

Considerant aquesta realitat es posa de manifest la importància de reflexionar i proposar noves eines d'anàlisi sobre la joventut d'origen estranger i la seva inclusió a Catalunya. Per aquest motiu, proposem endinsar-nos en els següents quatre articles que tenen com a eix comú la mirada i l'anàlisi sobre els joves i la immigració.

Des d'una perspectiva teòrica, Berta Palou amb «Joves d'origen estranger, integració i immigració a Espanya» ens convida a reflexionar respecte a la integració dels joves d'origen estranger, tot posant en evidència aspectes d'identitat cívica i ètnica que, juntament amb la dimensió moral de l'individu, esdevenen elements fonamentals que actuen directament sobre el tipus de relacions entre iguals en les que participen els joves. L'autora situa les relacions entre iguals com un espai privilegiat en el qual es poden arribar a produir els processos d'integració. L'anàlisi diferencial en funció de la realitat migratòria del jove ajuda a identificar les diferents variables implicades a mode de factors d'integració per aquests joves. En aquest sentit, l'autora promou l'esforç terminològic per acabar amb l'ús erroni del terme «segona generació» referit als fills i filles d'immigrants, apostant per conceptes més inclusius.

El segon article «El paper de la llengua catalana en la inclusió dels i les joves estrangers a Catalunya» aborda de forma valenta l'anàlisi del paper de la llengua catalana en els processos d'inclusió dels joves estrangers. Les seves autores ens acompanyen en l'anàlisi de l'entorn normatiu i les accions concretes dels darrers anys per a la constitució del català com a llengua comuna de cohesió. Mitjançant un estudi diagnòstic en profunditat on han participat 3.830 joves i set agents socials i educatius implicats en l'acompanyament d'aquests col·lectius, les autores conclouen que la llengua catalana és un dels elements constitutius clau en el procés inclusiu al context català, des de la doble perspectiva dels joves d'origen estranger i la resta de joves. Ruth Vilà, Olga González, Erika López-Dávila i Anna Velasco organitzen en un model les propostes de millora que en veu dels propis joves i d'alguns agents socioeducatius propers poden ajudar a la consolidació del català com a llengua de cohesió.

Els següents articles posen l'èmfasi en l'èxit i la persistència acadèmica dels joves d'origen estranger, i en el darrer cas, concretament, dels joves d'origen marroquí.

Angelina Sánchez i M. Paz Sandín, a «Joves immigrants i persistència acadèmica: què ens diuen les seves xarxes personals?», aposten per una metodologia d'anàlisi innovadora per estudiar en quina mesura les xarxes personals i socials dels joves d'origen estranger poden apoderar les seves trajectòries acadèmiques. Les autores ens acompanyen en els conceptes de xarxes socials, suport social i satisfacció del suport rebut, en clau cultural. Presenten resultats parcials d'un estudi longitudinal, introduint un nou nivell de comprensió utilitzant l'enfocament *egocèntric* de l'anàlisi de xarxes socials (ARS). Aquest enfocament emergent permet explorar el sistema de relacions que té cada jove en diferents contextos socials de relació (escola, família, barri, etc.) i valorar en quina mesura incideixen en la seva trajectòria acadèmica. Les autores dibuixen les potencialitats d'aquest enfocament que ha propiciat la mesura i anàlisi d'estructures, patrons i formes d'interacció que emergeixen dels vincles entre actors diversos.

Per tancar la secció, a «Trajectòries d'èxit i continuïtat acadèmica entre joves marroquins a Catalunya» es focalitza l'anàlisi en l'aprofitament escolar dels joves d'origen marroquí a Catalunya. Els autors denuncien la seva situació de desavantatge que es tradueix en un menor rendiment i continuïtat acadèmica en nivells postobligatoris, i en la tendència a invisibilitzar les trajectòries d'èxit escolar i la creixent participació social d'una part considerable d'aquests joves, d'ambdós sexes, en la societat catalana. Mitjançant narratives autobiogràfiques de 12 joves i entrevistes a agents escolars, polítics, membres d'associacions i membres de l'administració educativa, en Jordi Pàmies, Marta Bertran, Maribel Ponferrada, Laia Narciso, Mustapha Aoulad Sellam i Vicenç Casalta presenten els resultats parcials d'una recerca que reconstrueix els factors centrals que permeten a aquests joves desenvolupar trajectòries d'èxit i consolidar aspiracions acadèmiques de llarga durada. Entre els principals resultats, els autors destaquen el suport familiar i el grup d'iguals com una font de capital social que els permet accedir als recursos escolars i a l'èxit.